

Arabian euskara biziberritzen

Manex Agirre bertsolari eta euskara teknikariaren ikerketaren arabera, hizkuntzaren normalizazioaren bidean, aisialdiko ekintzen artean, ez dago bertso eskola bezalakorik.

| MIEL A. ELUSTONDO |

GOIENA.EUS

Manex Agirrek bertso eskoletako gaztearen profila deskribatu digu: “Gaztea da. Posible da hizkuntza-hautua finkatzen aritzea une honetan. Badu barruan gehiegi erabiltzen ez duen hizkuntza horrekiko atxikimendu bat, berea dela sentitzen du, baina kosta egiten zaio mingaina dantzan jartzea...”. Argazkian, aurtengo Eskolarteko Txapelketa.

ESAN IZAN DENEZ, Arabako erdarazko ozeanoan bertso eskolek egiteko inportantea dute euskara biziberritzeko prozesuan. Manex Agirrek begirada zorrotzu eta gehiago jakin nahi izan du, bere buruari galdezka: “Egunerokoa, zertan eragiten dute, benetan, bertso eskolek? Zein da haien ageriko eragina, gazteek euskararekiko duten harremanean?”. Erantzun bila osatu du *Arabako bertso eskoletako gazteak eta euskararekiko atxikimendua* ikerketa, Hiznet 2013-14 Sakontze egitasmoaren barruan burututako lana.

Manex Agirrek aspaldi ezagutzen du barru-barrutik bertso mugimendua. Beraren iritziko, euskararen biziberritze lanetan leku berezia izan duen kolektibo dinamiko eta

saiatua da, eta aletxoa jartzen asmatu du euskararen erabilerak Arabian duen goranzko joeran. Lanaren egileari jarraiki, “eta eragin hori argiago ikusten da gazteen kasuan”, hau da, aztergai izan duen adin tartean, 14-20 urtekoetan, hain zuzen.

Ez bertsozaleak bertso eskolan

Agirreraren arabera, ikerketa gauzatu zuen garaian –erran nahi baita, 2013-2014 ikasturtearen amaieran–, hamazazpi bertso eskola ziren Arabian. Horietarik bakarra legoke euskarak indar handia duen eremu soziolinguistikoa –Aramaion–, eta honenbestez, erdalgunean leudeke gainerako hamaseiak. Hamazazpi bertso eskola horietan 37 talde daude eta horietarik zazpi ziren Agirreraren ikergai ziren adin tarteko

kideak zituztenak. Manex Agirrek esango duena: “Zazpi talde, 40-50 bat lagun guztira. Arabarrak, gazteak, eta euskal hiztunak. Neska-mutil talde ederra. Baina, denek dute harreman bera euskararekin? Bertso eskolan izena ematen duten unean, hiztun-hautua egina al dute denek? Euskararekiko etorkizunean izan nahi luketen harremana zehaztuta al dute denek? Ba al dute inguruan dituzten bi hizkuntzen arteko desorekaren kontzientziarik? Sentitzen al dute erantzukizunik, euskararen biziberritze-prozesuari dago-kionean?”. Galderak eginez batera erantzuten ditu haiek ikerketa honen egileak: Arabako erdalguneko bertso eskoletako gazteak dira “aktiboak, sormenerako zaletasuna dutenak. Euskararekiko nolabaiteko

atxikimendua badutenak, baina horretan gehiegi pentsatu ez dutenak. Bertso eskolan izena eman dutenak erakargarri egin zaielako, ondo pasatzen dutelako... eta ez bertsozaleak direlako”.

Bertso eskola, zerutik jakina da, bertsoak kantatzeko eta bertsoan egiteko lekua da –gutxi-asko, bederen–, baina Manex Agirrerri jarraikiz, erdalgunean esanahi propioa luke: “Oionen bagaude, euskararen bizileku ere bada bertso eskola. Funtzio gehigarri bat betetzen du; gehigarri izan arren, funtsezkoa ere baden funtzioa”. Horretan, Agirrek bat egingo du Juan Mari Juaristiren ikusmoldearekin: “Kontua ez da bertso eskolatik bertsolariak ateratzea, hori helburuak gehiegi murriztea litzateke (...). Euskara, bertsoan aritzeko ez ezik, harreman-hizkuntza gisa erabiltzeko indartu behar da lehen-lehenik ingurune erdalduna dugun eskoletan. Ezin da ahaztu guretzat bertsolariak betetzen duen euskalduntze funtzioa”. Ezinago garbi esana. Euskalduntze funtzioa du bertsolariak Arabako erdalgunean. Eta iritzi berean joko du mailua Oihane Perek: “Erakargarri bakarria ez da bertsoa, huts- hutsen. Erdalgunean ez da bertsoa batzen dituen bakarria: lagunak, beste ezaugarri batzuk... Gure umeez esaten dute: bertso eskolan dagoen jendea bezalakorik inon ez dut ezagutu, ez nire inguruan, ez nire eskolan...”.

Atxikimenduaren gorabeherak

Agirrek bertso eskolara sartu zen gaztearen argazkia egin digu eta, haren arabera, gaztelania du ohiko hizkuntza. Hala ere, bertso eskolan euskaraz egingo du. “Eta, gainera, nahiko modu oharkabean egingo du aldaketa hori”. Beste toles bat ere badu auzi honek, Agirrerren intereseko, gazteez ari baita bera. “Gaztea da. Posible da hizkuntzahautua finkatzen aritzea une hone-

tan (...). Badu barruan gehiegi erabiltzen ez duen hizkuntza horrekin atxikimendu bat, berea dela sentitzen du, baina kosta egiten zaio mingaina dantzan jartzea...”. Eta hemen dugu Agirrerren ikerketak xede duen atala, zeina baita Arabako bertso eskoletako gazteek duten euskararekiko atxikimendua.

Erdalgunean bertso eskolara jotzen duten gazteak gaztelaniaz mintzo sartu ohi dira gelara. Barruan, euskarara jo ohi dute

Dena dela, hasteko, euskaraz gehiago egiten dute bertso eskolara doazenek. Hala jaso du, behintzat, Agirrek Legutioko eta Zalduondoko bertso eskoletan. Nonbait, erdalgunean bertso eskolara jotzen duten gazteak gaztelaniaz mintzo sartu ohi dira gelara. Barruan, euskarara jo ohi dute; batik bat aldeztu aurretik elkar ezagutzen ez duten kasuan. “Harreman berri hori euskaraz izango da. Zaila da ehuneko ehun horrela izan-

“Bertso eskolara doan gaztea ez da, ikasturtearen amaieran, euskal hiztun aktibo bihurtzen, automatikoki”

go dela bermatzea, baina harremana bera egiteko bertsoa izan bada, euskara erantsita dakar, lapatuta”. Eta euskaraz egiten ez ezik, euskara bera hobetzen ere lagundu ohi die bertso eskolak ikasleei. Bertsolariak esango digunez, Arabako erdalgunean bertso eskolek egiteko garrantzizkoa

dute euskara biziberritzen, zuzeneko eragina, baina ez erabatekoa: “Bertso eskolara doan gaztea ez da, ikasturtearen amaieran, euskal hiztun aktibo bihurtzen, automatikoki. Bertso eskolak ez du bermatzen bertso partaideek ahal duten guztietan egingo dutenik euskaraz”. Alabaina, “Gazteak, oro har hizkuntzarekiko, eta bereziki euskararekiko, aurretik zuen harremana aldatzen du bertso eskolak. Bi arrazoiengatik gertatzen da hori: bertsoak, bertso eskolako lan-tresnak, horretarako aukera erakargarriak ematen dituelako; eta bertso eskola bera, espazio gisa, euskararekiko harremana lantzeko gune berezia delako. Euskararekiko atxikimendu pobrea, harreman behartua, erlazio urruna duen gazteak nekez egingo du erabilerarako jauzia. Bertsoak harreman hori aldatzen laguntzen du”.

Eta, hain zuzen, bertso eskolara doazen ikasleen harreman horretaz are gehiago esango du Agirrek: “Arabako bereizgarri gisa ere har genezake, bertsoak gazteen arteko euskarazko harremanak saretzeko erakutsi duen gaitasuna. Bertsoa, zerbait bada, modu kolektiboan ulertzen den espresio-bide bat da Araban. Bertsoak bertsoakideak esan nahi du, lagunak, harreman estuak. Euskaraz erlazionatzea beste erremediorik ez duen jende-talde espezial bat”. Eta, hala eta guztiz ere, hori ez da betibetiko egia, eta ez da izango ere. “Atxikimenduak gora-beherak izan ditzake: bizitzan gauza asko gertatzen dira, harremanak aldatu, gu aldatu”, baina Manex Agirrek ez du zalantzarik, haren ikerlaneko azken hitzetan esan digu: “Zaila dago aurkitzen, erdalguneko aisialdi eskaintzan, euskararen normalizazioaren ikuspegitik, bertso eskola batek baino arrakastarako aukera handiagoa eman dezakeen eskaintza zehatzik, gaur egun. Ez da uste harro bat. Praktikak erakusten du”. ■

Babeslea: Hernaniko Udala

Hernaniarron esku ere badago!

Hernaniko
Udala